

УДК 342.9

*Г. М. Сарibaєва**кандидат юридичних наук,**доцент кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ГЕНЕЗА ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ВІТЧИЗНЯНІЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ: ОСНОВНІ ЕТАПИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Вступ. У світлі активізації спільних зусиль вчених-юристів та юристів-практиків у напрямку обґрунтування доцільності використання ресурсу систематизації законодавства у всіх її видах, в тому числі й щодо адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні, важливості набувають питання історико-правового дослідження відповідного питання, оскільки завдяки цьому досягається урахування як позитивного, так і негативного досвіду систематизації вітчизняного законодавства взагалі та окремих його елементів зокрема, яким і є адміністративне законодавство у сфері охорони здоров'я. Урахування тих тенденцій нормотворчості та систематизації, які притаманні певному історичному періоду та певній території, дозволяє виокремити пріоритетні тенденції щодо спеціалізації наукового дослідження питань систематизації та формування нового наукового базису для сучасної вітчизняної систематизації у сфері охорони здоров'я, в тому числі й щодо законодавства, яке визначає засади адміністративно-правового регулювання. Все це зумовлює формулювання мети статті, яка полягає у тому, щоб на підставі опрацювання різноманітних джерел проаналізувати й виділити певні етапи у дослідженні феномену систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні, виділити певні тенденції кожного етапу та, відповідно, визначити пріоритети систематизації законодавства у зазначеній сфері на майбутнє, щоб забезпечити ефективність та результативність такої діяльності.

Основний зміст. Одразу ж слід зазначити, що будь-яке історико-правове дослідження сприяє виявленню певних тенденцій у формуванні наукового базису того чи іншого процесу, в тому числі й у врегулюванні суспільних відносин за допомогою правових приписів, зміні зовнішніх форм існування останніх. Це повною мірою стосується і систематизації законодавства у сфері охорони здоров'я, дослідження її представниками вітчизняної адміністративно-правової науки у різні історичні періоди, урахування результатів якого сприяє виокремленню тенденцій сучасного наукового дослідження феномену відповідної систематизації та виділення таких тенденцій щодо подальших періодів, а це своєю чергою дозволить

визначити вектори для ґрунтовного аналізу перспектив використання ресурсу систематизації для розвитку адміністративного законодавства, адміністративного права, системи вітчизняного законодавства та системи адміністративного права.

Передусім варто наголосити на тому, що у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних робіт, які були б безпосередньо присвячені проблематиці систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я, немає, що слід визнати прогалиною, яку варто усунути (відновити), враховуючи ті реформаційні процеси, які пов'язані із модернізацією адміністративного права, адміністративного законодавства та суспільними відносинами у сфері охорони здоров'я, які є об'єктом адміністративно-правового регулювання. Втім, незважаючи на відсутність такого роду робіт, є чимало робіт, які присвячені окремим питанням адміністративного законодавства, систематизації законодавства, різним аспектам адміністративно-правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я, що свідчить все ж таки про те, що інтерес у представників науки адміністративного права до проблематики систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я все ж таки був, хоча аналізували вони ці питання у контексті висвітлення більш змістовної проблематики.

Узагальнений аналіз наявних робіт дозволяє умовно виокремити кілька базових напрямів у вивченні цього питання вченими-адміністративістами.

По-перше, це дослідження специфіки адміністративного законодавства, його формування у різні історичні періоди розвитку нашої держави, форми його існування (так звана «проблематика джерел адміністративного права»), їх модифікація з акцентом на пріоритети державотворчих процесів того чи іншого періоду. Слід зазначити, що джерела адміністративного права, в тому числі й законодавство як їх важливий складник, цікавили вчених-адміністративістів як з точки зору їх структури, змісту, передумов формування, так і видового розмаїття (наприклад, роботи А.І. Єлістратова, О.М. Якуби, Р.С. Павловського, Л.В. Ковалю, І.С. Гриценка, Є.В. Додіна, Г.І. Петрова, А.П. Коренева, А.Т. Комзюка, Т.О. Ко-

ломоець, В.К. Колпакова та ін.). Хоча ці роботи і присвячені адміністративному законодавству в цілому, у них згадується і про охорону здоров'я як частину об'єкту їх регулювання (в аспекті визначення засад існування суб'єктів публічного управління у зазначеній сфері відносин, використання методів публічного адміністрування, визначення підстав адміністративної відповідальності за порушення встановлених правових приписів у зазначеній сфері суспільних відносин). Так, наприклад, під час висвітлення специфіки адміністративного законодавства 20-30-х рр. ХХ ст. зазначається, що наявна не тільки значна кількість різних за юридичною силою законодавчих актів, а й великий масив підзаконних нормативно-правових актів, покликаних регулювати суспільні відносини, які формують предмет адміністративного права, в тому числі й у соціально-гуманітарній сфері, складником якої є й відносини у сфері охорони здоров'я [1, с. 62]. Як під час аналізу адміністративного законодавства в цілому (наприклад, роботи І.С. Гриценка, О.М. Якуби, Л.В. Ковалю, В.В. Зуй, І.М. Пахомова, С.В. Ківалова, Є.В. Додіна та ін.), так і окремих нормативно-правових актів (наприклад, роботи А.В. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, Ш.Н. Гаджієвої, Р.О. Куйбиди, І.С. Гриценка, В.К. Колпакова, С.Т. Гончарука, Т.О. Коломoeць, С.Г. Стеценка, А.М. Школика та інших), увага звертається на специфіку адміністративного законодавства в цілому – багаточисельність та розмаїття зовнішніх форм існування, суперечливість змісту, несистематизованість, прийнята різними суб'єктами, різний обсяг сфери регулюючого виміру. Цікавим є те, що досить мало робіт, в яких безпосередньо аналізується адміністративне законодавство у сфері охорони здоров'я (наприклад, роботи В.В. Воробйова, Я.Ф. Радиша, Л.М. Дешко, З.С. Гладуна, С.Г. Стеценка, В.Ю. Стеценка, І.Я. Сенюти, Б.О. Логвиненка та інших), хоча, враховуючи те, що воно вважається складовою частиною адміністративного законодавства, відповідно, всі особливості останнього поширюються і на нього. Цікавим є те, що останнім часом питання джерел адміністративного права все частіше привертають поглиблену увагу вчених-юристів, про що свідчить не тільки поява комплексних монографічних робіт (наприклад, роботи Ш.Н. Гаджієвої, Т.О. Коломoeць, Р.С. Мельника, Д.В. Лученка, А.М. Школика та інших), а й тематичних збірок наукових праць (наприклад, третя книга збірки наукових праць щорічника «Питання адміністративного права» [2]), ініціювання загальнонаціональної дискусії на сторінках провідного вітчизняного науково-практичного журналу «Право України» [3]. У світлі дослідження відповідної проблематики аналізується адміністративне законодавство та всі його складники, що регулюють суспільні від-

носини у сфері охорони здоров'я, в аспекті нових тенденцій їх розвитку, модифікації змісту, форм існування, узгодження із міжнародними стандартами та європейськими аналогами. Важливим є те, що сучасне адміністративне законодавство аналізується у розрізі його на окремі частини (групи актів), у світлі оновлення їх кількості, форм існування, модифікації змісту. Не тільки на рівні тематичних наукових робіт адміністративне законодавство висвітлюється і у вітчизняних навчальних джерелах. Так, наприклад, у навчальному посібнику з адміністративного права, підготовленому авторським колективом за загальною редакцією С.В. Ківалова, адміністративне законодавство аналізується в аспекті системи джерел адміністративного права, виокремлюються структурні аспекти адміністративного законодавства, відзначається його поліструктурність, розмаїття зовнішніх форм, превалювання підзаконних нормативно-правових актів, зростання ролі міжнародно-правових актів, обов'язковість яких для України визначена Верховною Радою України [4, с. 53–55]. Адміністративне законодавство висвітлюється і у підручнику «Адміністративне право України. Академічний курс», підготовленому Т.О. Коломoeць [5, с. 20–22]. Також виокремлюються його особливості і передумови для його систематизації [5, с. 20–22]. Зацікавленість викликають положення навчальних джерел, підготовлених авторськими колективами за загальною редакцією Ю.П. Битяка [6], В.В. Галуцька [7, с. 51–73], І.С. Гриценка [8, с. 96–119] та іншими. Достатньо розгорнуту характеристику сучасного адміністративного законодавства України подають Р.С. Мельник та В.М. Бевзенко у навчальному посібнику «Загальне адміністративне право» [9, с. 89–115], як, до речі, й авторський колектив підручника «Курс адміністративного права» за загальною ред. В.К. Колпакова [10, с. 32–33].

По-друге, увагу представників вітчизняної правової науки також привертали питання систематизації адміністративного законодавства. Слід зазначити, що у різні історичні періоди вчені-адміністративісти намагалися запропонувати оптимальні шляхи удосконалення законодавства, зокрема адміністративного, шляхом об'єднання, переробки, узгодження його структурованості тощо. Щоправда, хоча фундаментальних робіт, безпосередньо присвячених систематизації адміністративного законодавства в цілому, майже не було, наявні численні роботи з підгалузевої інституціональної кодифікації адміністративного законодавства (наприклад, роботи О.М. Якуби, Г.І. Петрова, А.П. Коренева, Д.С. Астахова, Т.О. Коломoeць, Л.В. Ковалю, Ю.П. Битяка, Б.Б. Хангельдієва, Ш.Н. Гаджієвої, Д.М. Лук'янця, І.О. Федорова, А.М. Шко-

лика та інших). І.С. Гриценко, аналізуючи генезу становлення основних наукових поглядів на основні інститути адміністративного права, виокремлює цілий підрозділ у своїй монографії, який присвячений проблематиці дослідження феномену кодифікації адміністративного законодавства у роботах вчених-адміністративістів у різні історичні періоди [1, с. 60–81]. Слід зазначити, що раніше об'єднання адміністративно-правових приписів, покликаних регулювати відносини у сфері охорони здоров'я, в основному передбачалося запропонувати як складник кодифікованого адміністративно-деліктного акту (наприклад, роботи Л.В. Ковалю, В.К. Колпакова, Т.О. Коломоєць, І.О. Федорова, Ш.Н. Гаджиевої та інших), адміністративно-процедурного (процесуального) акту (наприклад, роботи Б.Б. Хангельдієва, А.М. Школика, С.В. Ківалова, І.О. Картузової та інших) й інколи у вигляді збірок законодавства, сформованих за різними ознаками (наприклад, роботи З.С. Гладуна, В.В. Воробйова, С.Г. Стеценка та інших). Можна стверджувати, що окремі положення сучасного вітчизняного адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я цілком можуть слугувати об'єктом систематизації адміністративно-процедурного законодавства (інституціональні та функціональні аспекти публічного адміністрування), адміністративно-деліктного законодавства (засади адміністративної відповідальності за порушення правил поведінки у сфері охорони здоров'я) тощо. Про це свідчать і численні зразки, зокрема, проектів кодифікованих підгалузевих актів (проектів Адміністративно-процедурного кодексу України (кілька варіантів) Закону України «Про адміністративну процедуру», підготовлених Д.М. Лук'янем, співробітниками Центру політико-правових реформ), Адміністративно-деліктного кодексу (Кодексу України про адміністративні проступки) тощо. В аспекті об'єктивної неможливості суцільної систематизації адміністративного законодавства питання систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я у рамках підгалузево-інституціональної систематизації у різному її видовому розмаїтті цілком ймовірно. На підтвердження цього цілком можна навести положення навчального посібника «Охорона здоров'я в Україні», підготовленого за загальною редакцією В.П. Петкова [11], окремий підрозділ якої безпосередньо присвячений шляхам систематизації та кодифікації нормативно-правового регулювання у сфері медичного обслуговування населення (п. 2, 3) та домінуючим для даної сфери відносин інкорпорації та кодифікації як видам систематизації [11, с. 131]. Зазначається, що доцільним є включити видові правові приписи до Кодексу України про адміністративні проступки [11, с. 138] й таким чином задіяти кодифікації

адміністративно-деліктного законодавства України у сфері медичного обслуговування населення [11, с. 143] та передбачити у відповідному кодифікованому акті окремий розділ «Проступки у сфері медичного обслуговування населення» [11, с. 138]. Сьогодні все активніше обґрунтовується можливість і доцільність розробки і прийняття й Медичного кодексу (наприклад, роботи І.В. Болокан, Ш.Н. Гаджиевої, Р.С. Мельника, В.М. Бевзенка, С.Г. Стеценка, В.Ю. Стеценка, О.В. Клименка, І.Я. Сенюти та інших). Цікавими є роботи З.С. Гладуна, присвячені проблематиці адміністративно-правового регулювання у сфері охорони здоров'я (як і роботи В.В. Воробйова, Я.Ф. Радиша, Л.М. Дешко, С.Г. Стеценка та інших), у яких, хоча і не акцентовано, однак пропонується об'єднання, узгодження змісту і структури законодавства, яке регулює відносини у сфері охорони здоров'я, шляхом використання різних видів систематизації, однак насамперед кодифікації [12; 13]. Аналізуючи різні зразки об'єднаних (зведених) нормативно-правових актів, які містять адміністративно-правові норми, (передусім кодифікованих актів різних періодів), вчені-юристи наголошують на об'єктивній неможливості суцільної систематизації адміністративно-законодавства, враховуючи його специфіку. Як наслідок, виникають різноманітні пропозиції щодо зведених актів інституційного, підгалузевого, міжінституційного змісту [5, с. 21–22].

По-четверте, дослідження проблематики систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в аспекті аналізу системи адміністративного права, її модифікації в сучасних умовах. Враховуючи співвідношення системи адміністративного права і системи адміністративного законодавства (наприклад, роботи В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, В.К. Колпакова, С.В. Ківалова, Т.О. Коломоєць, Л.Р. Били-Тіунової, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельника та інших), цілком логічним є формулювання тези про те, що зміна першої передбачає певну модифікацію останньої, що своєю чергою передбачає модифікацію і систематизацію адміністративного законодавства, в тому числі й тієї його частини, яка регулює відносини у сфері охорони здоров'я. Якщо раніше проблематика адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я, його систематизація привертала увагу в аспекті аналізу передусім феномену Особливої частини системи адміністративного права, то зараз вчених більше цікавить адміністративно-правове регулювання відносин у соціально-гуманітарній сфері й виокремлення його специфіки порівняно із його аналогами, що регулюють відносини в економіці, адміністративно-політичній сфері (наприклад, роботи В.М. Гаращука, С.В. Ківалова, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарука, О.М. Бан-

дурки, О.В. Кузьменко та ін.). На цей час ці питання актуалізуються в аспекті нового погляду на систему адміністративного права (наприклад, роботи Р.С. Мельника, В.М. Бевзенка, Т.О. Коломєць, В.К. Колпакова, В.В. Галуцька та інших [5, с. 17–19; 8, с. 70–72]). Новаційними є погляди на виокремлення медичного права як складника Особливого адміністративного права і, як наслідок, пропозиції щодо доцільності розробки і прийняття Медичного кодексу України як виду кодифікованого акту, який також буде передбачати об'єднання й адміністративно-правових норм, покликаних регулювати відносини у сфері охорони здоров'я (наприклад, роботи Ш.Н. Гаджієвої, Т.О. Коломєць, І.В. Болокан, В.В. Воробйова, С.Г. Стеценка І.Я. Сенюти, О.В. Клименка та ін.). Щоправда, систематизація відповідних нормативно-правових приписів пропонується не тільки у вигляді кодифікації, є й у вигляді інших варіантів – інкорпорації, консолідації, щоправда без узагальнених авторських рекомендацій щодо їх підсумкових актів (наприклад, роботи В.В. Воробйова, Я.Ф. Радиша, Л.М. Дешко, З.С. Гладуна, С.Г. Стеценка та інших). Специфічний погляд на систему сучасного адміністративного права, із виокремленням Особливого адміністративного права, демонструють і автори навчальних галузевих джерел. Так, зокрема, авторський колектив під керівництвом І.С. Гриценка у підручнику «Загальне адміністративне право» виокремлюють медичне право як складовий елемент саме Особливого адміністративного права [8, с. 72–73]. Такої ж позиції дотримується Р.С. Мельник та В.М. Бевзенко у навчальному посібнику «Загальне адміністративне право» [9, с. 63–64]. Зміна системи галузі впливає і на систему її законодавства, а отже, виокремлення медичного права зумовлює і можливість виокремлення медичного законодавства (законодавства у сфері охорони здоров'я), а надалі і передумови для його систематизації, з використанням розмаїття варіантів останньої.

Однак слід зазначити, що у вітчизняній правовій науці зустрічаються й інші точки зору щодо місця медичного права у системі національного права (наприклад, як комплексної галузі права – роботи С.Г. Стеценка, В.Ю. Стеценка, І.Я. Сенюти [14, С. 7], Р. Майданника [15, С. 64], як самостійної нової галузі права (наприклад, роботи О.О. Терзі [16, с. 119–120]). Можна погодитися із тим, що сфера регулюючого впливу зумовлює поєднання приватно-правових та публічно-правових приписів, покликаних регулювати відносини у зазначеній сфері відносин, хоча і неможливо визначити превалювання одних по відношенню до інших. Цілком можна вести мову про умовний поділ медичного права на публічне як складник адміністративного права та приватне як складник цивільного. Саме перша частина і є змістовним на-

повненням адміністративного законодавства, яке і є об'єктом систематизації.

По-п'яте, спеціалізовані дослідження безпосередньо пов'язані із особливістю адміністративно-правового регулювання у сфері охорони здоров'я (наприклад, роботи В.В. Воробйова, Я.Ф. Радиша, Л.М. Дешко, А. Миронова, С.Г. Стеценка). Особливість цього напряму вітчизняних правових досліджень полягає у тому, що питання систематизації висвітлюються поряд із ґрунтовним аналізом механізму адміністративно-правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я. Ці дослідження є вузькоспеціалізованими, максимально наближеними до об'єкта систематизації, а отже й цінними, хоча і не фундаментальними в аспекті феномену саме систематизації цієї частини адміністративного законодавства. Варто звернути увагу на декілька робіт, максимально наближених до предмету дослідження. Так, наприклад, у роботі В.В. Воробйова «Адміністративно-правове регулювання у сфері охорони здоров'я» формулюється ряд авторських дефініцій «адміністративно-правове регулювання у сфері охорони здоров'я», «охорона здоров'я», «суб'єкти управління у зазначеній сфері», «законодавство у сфері охорони здоров'я» тощо. Деякі з них цілком можна вважати інноваційними, оскільки автор пропонує унікальну схему їх побудови (не шляхом перерахування ознак, а зазначенням однієї основної – базової ознаки). Цікавим є зосередження ним уваги на формулюванні визначення «законодавство у сфері охорони здоров'я», яке він вважає комплексним і виокремлює як складник адміністративного законодавства [17, с. 24]. Зацікавленість викликає й положення його роботи щодо генези законодавства про охорону здоров'я з акцентом на нормотворчу діяльність Міністерства Народного здоров'я і Опікування періоду Гетьманату, Народного Комісаріату охорони здоров'я, Міністерства охорони здоров'я УРСР, тим самим демонструючи «генезу не тільки законодавства, а й ролі суб'єктів нормотворчості у зазначеній сфері відносин» [17, с. 24]. Деякі із них є водночас активними суб'єктами систематизації адміністративного законодавства у зазначеній сфері відносин. Важливо звернути увагу і на те, що він намагається виділити специфіку генези об'єкту систематизації у різні історичні періоди, із посиленням акцентом на так званий «радянський період» – виділення відповідного законодавства як елементу адміністративного законодавства, бо більшість приписів була присвячена засадам управління, а не самої охорони здоров'я. Він, зокрема, зазначає: «...до управління охороною здоров'я прийшли замість соціальних медиків і організаторів охорони здоров'я «клініцисти», що й позначилося на змісті самого законодавства» [17, с. 24]. Певний інтерес представляють і

сформульовані ним висновки щодо формування підґрунтя для систематизації відповідного законодавства та обрання оптимального її виду. Так, зокрема, він зазначає, що у своєму розвитку законодавство про охорону здоров'я пройшло кілька етапів (виділяє чотири етапи із авторським їх розподілом від IX до XXI ст.) із поступовим набуттям ознак «підгалузі – галузі» й формуванням у XIX ст. підстав для його кодифікації [17, с. 24]. Позитивно оцінюючи сам висновок, водночас варто його визнати дещо узагальненим, без будь-якої деталізації позиції автора.

Інтерес представляє і робота Я.Ф. Радиша «Державне управління охороною здоров'я в Україні», у якій автор запропонував свою власну дефініцію «державна політика у сфері охорони здоров'я» [18, с. 16], яка вважається такою, що включає й систематизацію законодавства, що здійснюється уповноваженими органами. Окрім того, зацікавленість викликають і положення роботи стосовно суб'єктів управління у зазначеній сфері відносин, які одночасно можуть розглядатися і як суб'єкти систематизації (офіційної) відповідного законодавства [18, с. 16]. Цікаво, що автор їх не тільки виокремлює, а й намагається класифікувати, виділити їх роль у процесі управління, а отже й можливі ролі у систематизації законодавства. До того ж Я.Ф. Радиш пропонує виокремлювати і так звані «вузькі» суб'єкти («приватних»), якими є «... лікувально-профілактичні заклади МОЗ України, які здійснюють комплекс спеціальних заходів...» [18, с. 16].

Не менш цікавою є і робота Л.М. Дешко «Державне регулювання господарської діяльності у сфері охорони здоров'я», в якій пропонується виокремлення аналітичної діяльності, пов'язаної із законодавством у сфері охорони здоров'я, як однієї із стадій систематизації відповідного складника законодавства [19, с. 7]. А. Миронов у своїй роботі «Система охорони здоров'я України як об'єкт державного контролю» звертає поглиблену увагу на аналіз Основ законодавства про охорону здоров'я [20, с. 134]. Він зазначає, що, на жаль, замало уваги приділено засадам контролю, що зумовлює «фрагментарність» його положень [20, с. 134], й пропонує авторський варіант удосконалення ст. 22 Основ. Варто також звернути увагу на намагання автора виокремити об'єкт регулювання, а саме складники охорони здоров'я, положення НПА, які можуть слугувати і об'єктом систематизації, а саме: «санітарно-епідеміологічне благополуччя населення; обіг наркотиків; обіг лікарських засобів» [20, с. 137; 14, с. 246]. Цікавою є й робота Л.О. Самілик «Адміністративно-правові основи регулювання охорони здоров'я громадян України», у якій автор зазначає, що чинне законодавство у сфері охорони здоров'я «істотно відстає від реальних потреб сьогодення...»

навіть в аспекті «загальних принципів медичної системи України» [21, с. 3].

Варто зупинитися і на роботах З.С. Гладуна, які присвячені проблематиці адміністративно-правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я населення [12; 13; 22]. Автор безпосередньо виділяє деякі питання систематизації законодавства у своїх роботах й намагається сформулювати авторські пропозиції щодо її здійснення, які відрізняються науковою та практичною значимістю. Так, зокрема, він виокремлює комплексний характер законодавства про охорону здоров'я й виділяє вагому роль актів, покликаних регулювати відносини задля задоволення публічного інтересу. Отже, це дозволяє зробити висновок, що це саме адміністративне законодавство, яке є складником законодавства про охорону здоров'я [22, с. 55]. Однією із особливостей відповідного законодавства є «превалювання відомих підзаконних актів, які «поширюють свою діяльність на різноманітні органи влади, місцевого самоврядування, всіх медичних і фармацевтичних працівників незалежно від місця їх роботи, форми власності та підпорядкування закладу охорони здоров'я» [22, с. 55]. Це істотно ускладнює об'єкт систематизації й зумовлює її доцільність. Варто підтримати вченого і у його прагненні виділити специфіку сфери систематизації та її об'єкту в аспекті вказівки на їх «неоднорідність», і насамперед внаслідок різного службового підпорядкування закладів охорони здоров'я – Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, Міністерству охорони здоров'я, Міністерству внутрішніх справ України, Службі безпеки України, Міністерству транспорту України тощо [22, с. 55]. Навіть більше, особливість зумовлена й розмаїттям закладів охорони здоров'я, відносини за участю яких регулюються адміністративним законодавством й становлять сферу об'єктивізації систематизації, адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я. Це «... різні за характером діяльності, за потужностями лікарні, поліклініки, диспансери, амбулаторії, діагностичні центри, санаторії, науково-дослідні центри, заклади вищої освіти та ті, які модифікуються у процесі здійснення медичної реформи в Україні [22, с. 55]. Цікавим є те, що вчений намагається виокремити особливості законодавства, які висвітлюють як об'єкт всю систематизацію, він виділяє, намагається аналізувати й зазначає, що необхідним є його об'єднання, переробка для спрощення розуміння, застосування та підвищення ефективності останнього. З.С. Гладун у роботі «До питання про історію кодифікації законодавства України про охорону здоров'я і проблеми її систематизації» [13] намагається виокремити кілька етапів у формуванні національного законодавства про охорону здоров'я, починаючи з Лікарського статуту («Устава вра-

чебного») 1861 року й аж до проекту Медичного кодексу, його кількох редакцій. Варто схвально оцінити його прагнення виділити основні нормативно-правові акти різних історичних періодів, які регулювали відносини у сфері охорони здоров'я – Декретів 1918–1920 рр. й превалюючих наказів, інструкцій цього ж періоду, проектів кількох кодифікованих актів, підготовлених у період 20–30 рр. ХХ ст., – зводу чинного законодавства Української РСР, Кодексів про охорону здоров'я УРСР 1928 р., 1931 р., 1935 р., які, на жаль, так і не були прийняті, Основ законодавства про охорону здоров'я 1969 р., Закону УРСР «Про охорону здоров'я» 1971 р. тощо. Важливо, що вчений не тільки аналізує чинні нормативно-правові акти та зразки проектної діяльності, а й розглядає їх в аспекті проблематики систематизації законодавства. Так, наприклад, «... спроби кодифікації законодавства про охорону здоров'я в УРСР 20–30 рр. ХХ ст. не мали успіху» [12, с. 101], однак цілком слушним є запропонований ним висновок про те, що ці спроби не були марними, бо сприяли «...підвищенню правової культури, юридичної техніки, систематизації та подальшому розвитку законодавства» [12, с. 101]. Цікавою є теза про «успішну спробу систематизації законодавства про охорону здоров'я, результатом якої стало видання у 1955–1960 рр. збірника актів законодавства» [12, с. 101], який включав 6 книг і вийшов друком накладом у 20 тисяч примірників. Таким чином, вчений-юрист демонструє розмаїття видів систематизації законодавства у сфері охорони здоров'я, в тому числі й адміністративно-правових приписів, в історії формування національного законодавства, що регулює відносини у вищезазначеній сфері. Хоча він і не аналізує феномен систематизації законодавства, однак опосередковано висвітлює офіційну (про неї вже зазначалося) й неофіційну систематизацію – підготовку й випуск видавництвом «Юрінком» Бюлетеня законодавства і юридичної практики за редакцією В.Ф. Москаленка, Видавничим домом «Ін Юре» збірника «Медичне право України: збірник нормативно-правових актів» [12, с. 102], Парламентським видавництвом Збірника законодавства України про охорону здоров'я з коментарями та постатейними матеріалами й аналогічного збірника – видавництва «КНТ» [12, с. 101]. Цікавими є положення його робіт щодо обґрунтування доцільності розробки і прийняття Медичного кодексу України [12, с. 102], запозичення зарубіжного досвіду розробки і прийняття аналогічних кодифікованих актів із превалюванням їх морально-етичної змістовної частини та прийняттям національними професійними лікарськими організаціями [13, с. 97–99]. Не можна не згадати і про його роботи із аналізом чинного законодавства про охорону здоров'я, його особливостей,

що і зумовлює необхідність його систематизації [13, с. 94–95]. Зацікавленість викликає і робота З.С. Гладуна, в якій він намагається аналізувати чинне законодавство у сфері охорони здоров'я (переважно законодавчий блок), обґрунтовує потребу його систематизації, посилаючись на те, що вже наявні позитивні результати офіційної систематизації, ініційованої Міністерством охорони здоров'я у 1992–1998 роках щодо своїх наказів, із активним залученням до цієї діяльності Інституту громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України [13, с. 97]. Останні можуть слугувати підставою для порушення питання про розробку та прийняття Медичного кодексу України, що, на думку вченого, узгоджується із аналогічними результатами зарубіжної нормотворчої практики у зазначеній сфері суспільних відносин.

Як вже зазначалося, в наявності особливості «відомчого регулювання відносин у сфері охорони здоров'я, наслідком якого є специфічний об'єкт систематизації, суб'єкт/ти такої діяльності. Якщо це специфічна діяльність, важливим є її окремий аналіз. Наявні роботи, присвячені проблематиці адміністративно-правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я, з урахуванням «відомчого аспекту». Так, можна згадати роботи Б.О. Логвиненка «Адміністративно-правові засади медичного забезпечення органів внутрішніх справ в Україні» [23]. Аналізуючи відповідне питання, автор окремо не висвітлює питання систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я, однак пропонує все ж таки об'єднати нормативно-правові акти у певні збірки задля ефективного регулювання суспільних відносин у зазначеній сфері [23, с. 18]. Щоправда, автор помилково ототожнює «охорону здоров'я» та «відносини медичного забезпечення», хоча останні є лише складником охорони здоров'я. Формулюючи певні пропозиції щодо вдосконалення законодавства, що регулює відносини, пов'язані із «медичним забезпеченням», акцент робить лише на профілактичну діяльність [23, с. 16], що визнати виправданим не можна, бо звужується сфера регулюючого впливу об'єкта систематизації. Варто урахувати те, що пропозиції слушні, однак змістовно звужені. Б.О. Логвиненко виокремлює завдання, принципи публічного управління у сфері охорони здоров'я в Україні, а саме: визначаючи завдання, він відзначає, що саме на «правомірному рівні мають бути визначені ключові напрями діяльності органів, які впливають із соціального і публічно-правового призначення охорони здоров'я <...> принципи також визначають засади існування цих органів» [24, с. 101–102]. Фактично звертається увага на змістовні елементи сучасного законодавства, яке визначає засади функціонування органів управління у зазначеній сфері, а це також адміністративне законодавство. Слід також

звернути увагу і на роботу Б.О. Логвиненка, присвячену окремим питанням функціонування Національної служби здоров'я України [25], в якій він не лише аналізує чинне законодавство у сфері охорони здоров'я в Україні, в тому числі й новітнє, а й намагається визначити роль Національної служби здоров'я України як одного із можливих офіційних суб'єктів її систематизації (принаймні щодо його частини).

«Відомчим» характером відрізняється й робота Л.Б. Мазур «Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я» [26]. Особливістю цієї роботи є концентрація уваги на міжнародно-правових актах як складових елементах законодавства у сфері охорони здоров'я та пропозиціях щодо їх систематизації [26, с. 9–10]. Щоправда, об'єктом систематизації Л.Б. Мазур вважає «міжнародно-правові стандарти» з прав військовослужбовців про охорону здоров'я [26, с. 13] й пропонує їх виокремлений характер по відношенню до систематизації всього національного адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я військовослужбовців [26, с. 13]. Певна раціональність щодо вузькоспеціалізованої систематизації спеціального законодавства безперечно є, щоправда, її розподіл залежно від об'єкту (розподілу на міжнародно-правові та національні) викликає певне запитання як щодо доцільності, так і щодо такої ж деталізації щодо всіх інших численних складників об'єкту систематизації, виділених за особою, на реалізацію інтересів якої зорієнтовані вони. Варто звернути увагу на роботу О.Л. Сіделковського «Адміністративно-правова характеристика сучасної системи охорони здоров'я в Україні» [27], в якій він детально зупиняється на аналізі чинного законодавства, яке визначає засади регулювання у сфері охорони здоров'я в Україні, аналізує генезу саме законодавчого регулювання у різні історичні періоди [27, с. 125], визначає термінологічний ряд «медична діяльність», «охорона здоров'я» тощо, звертає увагу на те, що у законодавстві про охорону здоров'я «простежуються тенденції формування традицій континентальної правової сім'ї» [27, с. 126]. Звертає увагу і на велику роль морально-етичних засад регулювання відносин у зазначеній сфері [27, с. 126], й його підтримують у цьому С.Г. Стеценко, В.Ю. Стеценко та І.Я. Сенюта [14, с. 40]. Також вчений виокремлює засади діяльності КМУ у зазначеній сфері відносин, а законодавство, яке містить їх, також є частиною адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я [27, с. 129]. Певні фрагменти питання систематизації законодавства у сфері охорони здоров'я України, а не лише його адміністративного складника, також можна знайти у роботах Р.Ю. Гревцової («Деякі питання законодавчого забезпечен-

ня розвитку охорони здоров'я в Україні») [28], П.М. Лисенка, О.М. Ціборовського («Проблеми системи охорони здоров'я в Україні та стратегії її реформування») [29], Р.А. Майданника («Законодавство України в сфері охорони здоров'я: система і систематизація») [15], С.Г. Стеценка, В.Ю. Стеценка, І.Я. Сенюти, Я.М. Буздуган, М.І. Пришляка [14–30], О.О. Клименко [31] та інших. Р.Ю. Гревцова, загалом підтримуючи ідею розробки і прийняття кодифікованого акту, який би об'єднав положення щодо регулювання суспільних відносин у сфері охорони здоров'я, в той же час слушно зазначає, що «вона матиме сенс після законодавчого визначення архітектури системи охорони здоров'я України, апробації основних законодавчих рішень, спрямованих на їх побудову, а також на розвиток основних інститутів права охорони здоров'я» [32, с. 46]. Одним із початкових етапів такої діяльності автор вбачає розробку і прийняття Концепції публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я [32, с. 46]. Про вагомий роль у систематизації законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні (а отже і його частини – адміністративного) професійних медичних асоціацій та інших професійних установ зазначає В.Ю. Стеценко, щоправда, одночасно стверджуючи, що роль цих суб'єктів не є домінуючою і належить саме уповноваженим суб'єктам публічної адміністрації [33, с. 115], які й будуть залучати так званих «приватних суб'єктів». Про доцільність розробки і прийняття Медичного кодексу України зазначають і автори навчального посібника «Охорона здоров'я в Україні», стверджуючи, що виникла нагальна потреба у приведенні законодавства, що регулює відповідні відносини, у впорядковану систему. Пропонуючи навіть власну структуру такого кодифікованого акту [11, с. 145–149], водночас автори обґрунтовують потребу кодифікації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні й інших кодифікованих (а не тільки Медичному кодексу України) актах (наприклад, Кодексу про адміністративні проступки). Це свідчить про те, що адміністративне законодавство у сфері охорони здоров'я «розпорошиться» у кількох систематизаційних актах, що є цілком обґрунтованим. Зокрема, О.В. Клименко, обґрунтовуючи необхідність систематизації законодавчих актів України в сфері охорони здоров'я громадян і розробки Медичного кодексу України, зазначає, що об'єкт сучасної систематизації «вимагає понад тисячу двісті чинних нормативно-правових документів різного правового статусу (закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, постанови та накази МОЗ України, постанови та накази інших відомств). Вони як додатки включають більше тисячі інструкцій, положень, методичних документів, що регламентують

всі види професійної діяльності галузі» [31]. Характеризуючи об'єкт відповідної систематизації, вона слушно зазначає, що превалюють у ньому підзаконні акти, що ускладнює не тільки застосування законодавства у зазначеній сфері, а й навіть ознайомлення з ним. Лише на «один законодавчий акт у сфері охорони здоров'я в середньому припадає близько двохсот підзаконних галузевих актів» [31], і це без урахування актів регіональної дії, які прийняті «в розвиток галузевих підзаконних актів державного рівня» в областях і регіонах, що знову ж таки істотно збільшує їх «кількість на регіональному рівні» й удосконалює їх зміст, враховуючи те, що вони не завжди у повному обсязі узгоджуються із змістом загальнодержавних нормативно-правових актів. Автор цілком слушно не тільки окреслює проблему сучасного об'єкта систематизації законодавства у зазначеній сфері відносин, а й пропонує авторський варіант його подолання: «галузеві закони не є законами прямої дії <...> різноманіття й безліч актів різного рівня, присвячених одному питанню <...> змістовна розбіжність таких актів, відсутність єдиного консолідованого законодавчого акту у відповідній сфері відносин» [31]. Це, на думку автора, є однією із передумов сучасної вітчизняної систематизації законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні, оптимальним способом вирішення якої є розробка й прийняття кількох зведених актів – Зводу законів про охорону здоров'я громадян і Медичного кодексу [31]. Щоправда, щодо першого акту О.В. Клименко демонструє змінну позицію, називаючи його або Зводом законів, або ж Кодексом законів про охорону здоров'я громадян. Варто підтримати пропозицію про одночасне використання кількох видів офіційної систематизації законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні з огляду на специфіку її об'єкту. Також слушними є пропозиції щодо доцільності розмежування Медичного кодексу та Зводу законів про охорону здоров'я громадян з огляду на співвідношення медичної діяльності та охорони здоров'я в цілому. Також варто погодитися із пропозицією щодо виокремлення кількох стадій (етапів) систематизації відповідного законодавства, серед яких, зокрема, виділяється: «найближча перспектива – це розробка і прийняття окремих основних законів з кожного блоку базової структури об'єкту систематизації <...> у такий спосіб остаточно сформулювати концепцію розвитку відповідного законодавства, а далі розробка і прийняття підсумкових систематизаційних актів» [31]. Відповідно, і адміністративне законодавство у сфері охорони здоров'я також буде систематизоване у Зводі законів про охорону здоров'я населення, Медичному кодексі й інших кодифікованих актах, про що вже зазначалося (Кодекс про адміністративні проступки, Адміністративно-процедурний кодекс України тощо).

Певна спеціалізація досліджень проблематики систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я в Україні, пов'язана із підвищенням інтересу представників вітчизняної правової науки, в тому числі й вчених-адміністративістів, до проблем медичного права в цілому. Підтвердженням цьому може слугувати збільшення кількості робіт, безпосередньо присвячених проблематиці медичного права, в яких опосередковано порушуються і питання систематизації відповідного законодавства (наприклад, роботи Г.О. Дічко [34] та С.Г. Стеценко; останній, аналізуючи попередні результати медичної реформи в Україні [35], звертає увагу на «збільшення зацікавленості у проведенні медико-правових наукових досліджень у рамках теорії держави і права, науки конституційного права, цивільного права, адміністративного права тощо» [35, с. 116]), проведення тематичних наукових, науково-практичних заходів (наприклад, наукові конференції «Проблеми захисту суб'єктів правовідносин у сфері охорони здоров'я в контексті медичної реформи» (м. Запоріжжя, 25 травня 2018 року), «Актуальні проблеми медичного права: професійний погляд» (м. Київ, 29 листопада 2018 року), «Розвиток медичного права України в контексті євроінтеграційних та глобалізаційних процесів» (м. Київ, 12 грудня 2018 року), «Біоетичні аспекти правового регулювання евтаназії та інших суміжних з нею явищ в Україні» (м. Київ, 18 грудня 2018 року) тощо), впровадження у навчальний процес закладів вищої освіти освітньої програми «Медичне право», «Фармацевтичне право» (і не лише медичних закладах), (КНУ, Одеська національна юридична академія тощо), створення кафедр медичного права (наприклад, у Львівському національному медичному університеті імені Василя Галицького), визначення проблематики медичного права серед пріоритетів наукових досліджень наукових шкіл (наприклад, Київського національного університету імені Тараса Шевченка), створення Наукового Центру медичного права при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та Центру медико-правових досліджень при Київському регіональному центрі Національної академії правових наук України та Національній академії медичних наук України. Генезу дослідження питань систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я можна охарактеризувати як процес поступової спеціалізації наукових досліджень, щоправда за відсутності комплексних тематичних робіт. Відповідна генеза дослідження відрізняється поступовим підвищенням інтересу вчених-адміністративістів до відповідної проблематики із зосередженням безпосередньої уваги на специфіці об'єкту, сфери, суб'єктів систематизації, залученням представників інших галузевих

наук до спільних досліджень задля виокремлення особливості адміністративно-правового регулювання цих відносин та адміністративного законодавства.

Висновки. Аналіз наукових робіт, присвячених питанням адміністративного законодавства, його систематизації, адміністративно-правового регулювання у сфері охорони здоров'я, показав, що можна умовно виділити кілька етапів генези такого дослідження, кожен з етапів якої характеризується певною особливістю. Так, зокрема, перший етап (20 – поч. 40-их рр. ХХ ст.), специфіка якого повністю узгоджується із особливістю розвитку адміністративно-правової науки відповідного періоду, а саме: відсутністю будь-яких тематичних робіт, узагальнений підхід до аналізу сфери регулюючого впливу у сфері охорони здоров'я з акцентом на засади державно-правового регулювання; другий етап (40–90-і рр. ХХ ст.), його ще можна умовно назвати «радянський», особливість якого полягає у тому, що вчені-адміністративісти, хоча безпосередньо проблематику систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я і не досліджували, однак все ж таки певні фрагментарні згадування були при аналізі питань адміністративного законодавства в цілому, доцільності його систематизації із пошуком оптимальних видів її, із традиційним висвітленням питань удосконалення відповідного законодавства в аспекті виокремлення особливостей регулювання відносин у соціально-гуманітарній сфері. І, нарешті, третій етап (з поч. ХХІ ст.) істотної активізації наукових досліджень проблематики джерел адміністративного права, системи адміністративного права, систематизації адміністративного законодавства, медичного права й поглиблення спеціалізації досліджень проблематики адміністративно-правового регулювання у сфері охорони здоров'я, із формулюванням пропозицій щодо систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я як складника адміністративного законодавства в цілому. Цю тенденцію варто зберегти і надалі задля формування новітнього наукового базису з феномену систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я задля практичного використання її ресурсу у всьому розмаїтті її видів.

Література

1. Гриценко І.С. Становлення і розвиток наукових поглядів на основні інститути вітчизняного адміністративного права: монографія. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 335 с.
2. Питання адміністративного права: Книга 3 / [відп. за вип. Н.Б. Писаренко]. Х.: ООО «Оберіг», 2019. 182 с.
3. Національна правнича дискусія за темою: «Джерела права України: сучасний стан і тенденції модернізації». Право України. 2017. № 6. С. 9–109.

4. Административное право Украины: учебник / под общ. ред. С.В. Кивалова. Х.: Одиссей, 2004. 880 с.
5. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
6. Адміністративне право України: підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Парацук, О.В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. Х. Право, 2017. 640 с.
7. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галуцько В.В., Діхтвіська П.В., Кузьменко О.В., Стеценко С.Г. та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
8. Загальне адміністративне право: підручник / [Гриценко І.С., Мельник Р.С., Пухтецька А.А. та інші]; за заг. ред. І.С. Гриценка. К.: Юрінком Інтер, 2015. 568 с.
9. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: навчальний посібник/ за заг. ред. Р.С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. 376 с.
10. Курс адміністративного права України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко [та ін.]. 2-ге вид.; перероб. і доповн. К.: Юрінком Інтер, 2013. 872 с.
11. Шляхи систематизації та кодифікації нормативно-правового регулювання у сфері медичного обслуговування населення. Охорона здоров'я в Україні: навч. посібн. для закл. вищ. освіти рек. МОНМСУ / під заг. ред. В.П. Петкова, К., 2013. С. 129–149.
12. Гладун З.С. До питання про історію кодифікації законодавства України про охорону здоров'я. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2005. Вип. 41. С. 99–103.
13. Гладун З.С. Система правових норм про охорону здоров'я і проблеми її систематизації. Вісник Академії правових наук України. 2007. № 1 (48). С. 91–100.
14. Медичне право України: підручник/ за заг. ред. С.Г. Стеценка. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.
15. Майданик Р. Законодавство України в сфері охорони здоров'я: система і систематизація. Медичне право. 2013. № 2. С. 63–74.
16. Терзі О.О. Медичне право в системі права України: окремі теоретичні аспекти. Розвиток медичного права України в контексті євро інтеграційних та глобалізаційних процесів: матеріали III Всеред. науково-практ. конф. з міжнародною участю, м. Київ, 12 грудня 2018 року/ ред. кол. Гревцова Р.Ю., Гриценко І.С., Мельник Р.С. та ін. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 124 с.
17. Воробйов В.В. Адміністративно-правове регулювання сфери охорони здоров'я: дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Запоріжжя, 2012. 218 с.
18. Радиш Я.Ф. Державне управління охороною здоров'я: генезис та тенденції розвитку: автореф. дис. ... д. наук з держ. упр.: 25.00.01. К., 2003. 38 с.
19. Дешко Л.М. Державне регулювання господарської діяльності у сфері охорони здоров'я: дис. ... к.ю.н.: 12.00.04. Донецьк, 2010. 278 с.
20. Миронов А. Система охорони здоров'я України як об'єкт державного контролю. Публічне право. 2018. № 3 (31). С. 133–139.
21. Самілик Л.О. Адміністративно-правові основи регулювання охорони здоров'я громадян в Україні: дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. К., 2013. 184 с.
22. Гладун З.С. Державне управління в галузі охорони здоров'я: монографія. Тернопіль, Укрмедкнига, 1999. 312 с.
23. Логвиненко Б.О. Адміністративно-правові засади медичного забезпечення органів внутрішніх справ

в Україні: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.07. Дніпропетровськ, 2008. 22 с.

24. Логвиненко Б.О. Публічне адміністрування сфери охорони здоров'я в Україні: теорія і практика: монографія. К.: МП «Леся», 2017. 244 с.

25. Логвиненко Б.О. Окремі питання функціонування Національної служби здоров'я України. Розвиток медичного права України в контексті євро інтеграційних та глобалізаційних процесів: матеріали III Всеред. науково-практ. конф. з міжнародною участю, м. Київ, 12 грудня 2018 року / ред. кол. Гревцова Р.Ю., Гриценко І.С., Мельник Р.С. та ін. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 79–81.

26. Мазур Л.Б. Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я: автореф. дис. к.ю.н.: 12.00.07. Запоріжжя, 2016. 22 с.

27. Сіделковський О. Адміністративно-правова характеристика сучасної системи охорони здоров'я в Україні. Публічне право. 2018. № 3 (31). С. 124–131.

28. Гревцова Р.Ю. Деякі питання законодавчого забезпечення розвитку охорони здоров'я в Україні. Часопис Академії адвокатури України. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/ujrn/chaau_2013_2_10.

29. Ціборовський О.М., Лисенко П.М. Проблеми системи охорони здоров'я України та стратегії її реформування. Україна. Здоров'я нації. 2014. № 3. С. 68–75.

30. Сенюта І.Я., Люблинець О.В. Медичинський кодекс как базис реформирования здравоохранения. Український медичний часопис. 2006. № 3 (53). V–VI.

31. Клименко О.В. Обґрунтування необхідності систематизації законодавчих актів України в сфері охорони здоров'я громадян і розробки Медичного кодексу. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. № 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=679>.

32. Гревцова Р.Ю. Правове забезпечення розвитку охорони здоров'я: пропозиції до порядку денного. Розвиток медичного права України в контексті євро інтеграційних та глобалізаційних процесів: матеріали III Всеред. науково-практ. конф. з міжнародною участю, м. Київ, 12 грудня 2018 року / ред. кол. Гревцова Р.Ю., Гриценко І.С., Мельник Р.С. та ін. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 44–47.

33. Стеценко В.Ю. Стандартизація у сфері охорони здоров'я як фактор захисту прав пацієнтів та медичних працівників. Розвиток медичного права України в контексті євро інтеграційних та глобалізаційних процесів: матеріали III Всеред. науково-практ. конф. з міжнародною участю, м. Київ, 12 грудня 2018 року / ред. кол. Гревцова Р.Ю., Гриценко І.С., Мельник Р.С. та ін. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 113–115.

34. Дічко Г.О. Теоретико-правові засади медичного права в Україні в контексті правової глобалізації: автореф. дис. к.ю.н.: 12.00.01. Запоріжжя, Класичний приватний університет, 2018. 20 с.

35. Стеценко С.Г. Медична реформа в Україні: попередні результати. Розвиток медичного права України в контексті євро інтеграційних та глобалізаційних процесів: матеріали III Всеред. науково-практ. конф. з міжнародною участю, м. Київ, 12 грудня 2018 року / ред. кол. Гревцова Р.Ю., Гриценко І.С., Мельник Р.С. та ін. К.: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 116–118.

Анотація

Сарыбаева Г. М. Генеза дослідження систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я у вітчизняній адміністративно-правовій доктрині: основні етапи та тенденції. – Стаття.

У статті подається аналіз наукового дослідження вітчизняними вченими-юристами проблематики систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я. Зазначається, що фундаменту цільних комплексних робіт, які були б присвячені безпосередньо цій проблематиці, немає, що і дозволяє вести мову про наявність прогалини у науковому дослідженні цього питання. Втім, наявні поодинокі роботи, присвячені окремим питанням вищезазначеної проблематики, що дозволяє виділити не тільки певні етапи у дослідженні феномену систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я, а й їх окремі ознаки. Автором умовно виокремлюється три етапи генези такого дослідження, кожен з етапів якої характеризується певною особливістю. Зокрема зазначається, що специфікою першого етапу (20 – поч. 40-их рр. ХХ ст.) є повне узгодження із особливістю розвитку адміністративно-правової науки в цілому відповідного періоду, а саме: відсутністю будь-яких тематичних робіт, узагалем не підходом до аналізу сфери регулюючого впливу у сфері охорони здоров'я з акцентом на засади державно-правового регулювання. Другий етап (40–90-і рр. ХХ ст.), його ще автор умовно називає «радянським», відрізняється тим, що вчені-адміністративісти, хоча безпосередньо проблематику систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я і не досліджували, однак все ж таки певні фрагментарні згадування були у їх роботах при аналізі питань адміністративного законодавства в цілому, доцільності його систематизації із пошуком оптимальних видів її, із традиційним висвітленням питань удосконалення відповідного законодавства в аспекті виокремлення особливостей регулювання відносно соціально-гуманітарній сфері. І, нарешті, третій етап (з поч. ХХІ ст.) істотної активізації наукових досліджень проблематики джерел адміністративного права, системи адміністративного права, систематизації адміністративного законодавства, медичного права й поглиблення спеціалізації досліджень проблематики адміністративно-правового регулювання у сфері охорони здоров'я, із формулюванням пропозицій щодо систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я як складника адміністративного законодавства в цілому. Цю тенденцію автор вважає за доцільне зберегти і надалі задля формування новітнього наукового базису з феномену систематизації адміністративного законодавства у сфері охорони здоров'я задля практичного використання її ресурсу у всьому розмаїтті її видів.

Ключові слова: систематизація, адміністративне законодавство, генеза, вітчизняна адміністративно-правова наука, етапи, особливості, дослідження, спеціалізація.

Аннотация

Сарыбаева А. Н. Генезис исследования систематизации административного законодательства в сфере здравоохранения в отечественной административно-правовой доктрине: основные этапы и тенденции. – Статья.

В статье дается анализ научного исследования отечественными учеными-юристами проблематики систематизации административного законодатель-

ства в сфере здравоохранения. Отмечается, что фундамента цельных комплексных работ, которые были бы посвящены непосредственно этой проблематике, нет, что позволяет говорить о наличии пробела в научном исследовании этого вопроса. Впрочем, анализ единичных работ, посвященных отдельным вопросам вышеупомянутой проблематики, позволяет выделить не только определенные этапы в исследовании феномена систематизации административного законодательства в сфере здравоохранения, но и их отдельные признаки. Автором условно выделяется три этапа генезиса такого исследования, каждый из этапов которого характеризуется определенной особенностью. В частности отмечается, что спецификой первого этапа (20 – нач. 40-х гг. XX в.). Есть полное согласование с особенностью развития административно-правовой науки в целом соответствующего периода, а именно: отсутствием каких-либо тематических работ, обобщенным подходом к анализу сферы регулирующего воздействия в сфере здравоохранения с акцентом на принципы государственно-правового регулирования. Второй этап (40–90-е гг. XX в.), его еще автор условно называет «советским», отличается тем, что ученые-административисты, хотя непосредственно проблематику систематизации административного законодательства в сфере здравоохранения и не исследовали, но все же определенные фрагментарные упоминания были в их работах при анализе вопросов административного законодательства в целом, целесообразности его систематизации с поиском оптимальных ее видов, с традиционным освещением вопросов совершенствования соответствующего законодательства в аспекте выделения особенностей регулирования отношений в социально-гуманитарной сфере. И, наконец, третий этап (с нач. XX в.) – этап существенной активизации научных исследований проблематики источников административного права, системы административного права, систематизации административного законодательства, медицинского права и углубление специализации исследований проблематики административно-правового регулирования в сфере здравоохранения, с формулировкой предложений по систематизации административного законодательства в сфере здравоохранения как составляющей административного законодательства в целом. Эту тенденцию автор считает целесообразным сохранить и в дальнейшем для формирования нового научного базиса с феномена систематизации административного законодательства в сфере здравоохранения для практического использования ее ресурса во всем разнообразии ее видов.

Ключевые слова: систематизация, административное законодательство, генезис, отечественная административно-правовая наука, этапы, особенности, исследования, специализация.

Summary

Sarybaieva H. M. Genesis study on the systematization of administrative legislation in the field of health care in the national administrative-legal doctrine: the main stages and trends. – Article.

The article presents an analysis of the scientific research by domestic scientists and lawyers on the issues of systematization of administrative legislation in the field of health care. It is noted that the foundation of whole complex works that would be devoted directly to this problem is not that it allows you to speak about the existence of a gap in the scientific study of this issue. However, there are separate works on a separate issue of the aforementioned issues, which allows to distinguish not only certain stages in the study of the phenomenon of systematization of administrative legislation in the field of health, but also their features. The author conditionally distinguishes three stages of the genes of such a study, each of the stages of which is characterized by a certain feature. In particular, it is noted that the specificity of the first stage (20th-early 40's of the 20th century) is full agreement with the peculiarity of the development of the administrative-legal science in the whole of the relevant period, namely: the absence of any thematic papers, a generalized approach to the field analysis Regulatory influence in the field of healthcare with an emphasis on the principles of state-legal regulation. The second (40-90 years of the twentieth century.) Stage, the author of which he is arbitrarily called "Soviet," differs in that his feature is that scholars-administrators, although directly the problem of systematization of administrative legislation in the field of health and they did not investigate, but nevertheless some fragmentary references were in their work in the analysis of issues of administrative legislation as a whole, the expediency of its systematization with the search for optimal types of it, with the traditional coverage of issues of improvement of the relevant legislation in the aspect of distinguishing features of the regulation of relations in the social and humanitarian sphere. And, finally, the third stage (from the beginning of the XXI century), the substantial intensification of scientific research into the problems of sources of administrative law, the system of administrative law, the systematization of administrative law, medical law and the deepening of the specialization of research into the problems of administrative and legal regulation in the healthcare sector, from the formulation of proposals for the systematization of administrative legislation in the field of health as a component of administrative legislation in general. The author considers it desirable to maintain this tendency in the future in order to form the latest scientific basis for the phenomenon of systematization of administrative legislation in the field of health care for the practical use of its resource in all its diversity of species.

Key words: systematization, administrative legislation, genesis, national administrative-legal science, stages, features, research, specialization.